

Зміни у сфері державного нагляду та контролю за діяльністю суб'єктів господарювання

3 листопада 2016 року Верховна Рада України прийняла в цілому законопроекти, направлені на суттєве підвищення ефективності системи державного нагляду (контролю), зменшення зловживань посадових осіб органів державного нагляду (контролю) та відповідно підвищення захищеності суб'єктів господарювання.

Проектом Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства у сфері державного нагляду (контролю)» (реєстр. № 2531а) передбачено внести зміни, зокрема у Кодекс України про адміністративні правопорушення, які чітко встановлюють повноваження **тільки Державної регуляторної служби щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення** на посадових осіб державних органів у разі порушення ними законодавства з питань державного нагляду (контролю), ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності. До цього такі повноваження були віднесені до функцій Мінекономрозвитку та Державної регуляторної служби та не чітко розділені.

Крім того **запроваджується адміністративна відповідальність за невнесення або внесення недостовірних відомостей чи відомостей не в повному обсязі** щодо заходів державного нагляду (контролю) до інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю). Оскільки до відомостей цієї системи передбачається вільний доступ, то **з'являється додатковий механізм відкритого контролю** за діями органами державного нагляду (контролю) в тому числі і зі сторони суб'єктів господарювання, громадських організацій.

Проектом Закону України «Про особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (реєстр. № 3153) впроваджується обмеження (мораторій) на проведення планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) до 31 грудня 2017 року окрім винятків, встановлених статтею 6 законопроекту.

Так, **дія цього Закону не поширюється** на відносини, що виникають під час проведення заходів нагляду (контролю) органом державного регулювання діяльності у сферах енергетики та комунальних послуг, органом, що здійснює державне регулювання ринку цінних паперів, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, та його територіальними органами, центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи та його територіальними органами, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю та його територіальними органами, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері безпеки використання ядерної енергії та його територіальними органами, Державною службою України з питань праці та її територіальними органами, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України та є уповноваженим органом з питань цивільної авіації, органами державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики щодо здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища,

раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, Національною Радою України з питань телебачення і радіомовлення, Національним банком України, Антимонопольним комітетом України.

Також усунуто неоднозначність у визначенні органів, які здійснюють заходи державного нагляду (контролю), що було характерно для законів, якими запроваджувались попередні мораторії на проведення перевірок.

Залишається можливість проведення органами державного нагляду (контролю) позапланових перевірок:

- за письмовою заявою суб'єкта господарювання до відповідного органу державного нагляду (контролю) про здійснення заходу державного нагляду (контролю) за його бажанням;

- за рішенням суду;

- у разі настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання.

Новелою законопроекту є впровадження особливостей обмеження на позапланову перевірку на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи про порушення суб'єктом господарювання її законних прав. Проведення позапланової перевірки на підставі такого звернення орган державного нагляду повинен погодити з Державною регуляторною службою України за формою та в порядку, визначеному ДРС. Аналогічна процедура досить ефективно уже майже півтора року застосовується у сфері ліцензування видів господарської діяльності, коли такий дозвіл надається Експертно-апеляційною радою, яка утворена при Державній регуляторній службі.

Також передбачається **повна публічність процедури погодження** Державною регуляторною службою України та **обов'язкова вимога** до початку проведення заходів державного нагляду **оприлюднювати** на офіційному веб-сайті Державної регуляторної служби України дозвіл на їх проведення.

Відповідно, **суб'єкт господарювання має право не допускати** посадових осіб органу державного нагляду(контролю) для проведення контрольно-наглядових заходів, якщо їм не пред'явлено погодження ДРС.

Таким чином для громадян, забезпечується можливість захисту своїх прав у разі їх порушення. Одночасно впроваджується механізм захисту бізнесу від необґрунтованих перевірок органами нагляду (контролю).

Проектом Закону «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду» (реєстр. № 2418а) передбачено:

- суттєве зменшення сфер нагляду (контролю), на які не поширюється дія Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (далі - Закон про нагляд);

- поширення дії Закону про нагляд на відносини, що виникають під час здійсненні заходів державного нагляду (контролю), які раніше були виведені з-під сфери його дії, а саме на заходи контролю які здійснюються органами державної фіскальної служби, державного нагляду (контролю) в галузі цивільної авіації; державного архітектурно-будівельного контролю (нагляду), державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, але з урахуванням особливостей встановленими спеціальними законами. При цьому встановлено необхідність забезпечити дотримання відповідних основних вимог Закону про нагляд;

- усунення дублювання повноважень з реалізації державної політики у сфері державного нагляду та контролю між Мінекономрозвитку та Державною регуляторною службою, закріпивши ці повноваження за ДРС, тобто із скаргами на дії органів державного

нагляду (контролю) підприємці зможуть звертатись до Державної регуляторної служби, у якій якраз і будуть повноваження щодо перевірки цих органів;

- **підвищення відповідальності** посадових осіб органів державного нагляду (контролю);

- **створення Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю)** з інформацією про всі заходи державного нагляду (контролю), до якої підприємці будуть мати вільний доступ, що сприятиме захисту від зайвого втручання посадових осіб контролюючих органів у діяльність суб'єктів господарювання при проведенні заходів державного нагляду (контролю);

- **розміщення на офіційних веб-сайтах органів державного нагляду (контролю) нормативно-правових актів, дотримання яких перевіряється** під час здійснення заходів контролю;

- **розширення переліку основних принципів** державного нагляду (контролю), зокрема:

- *закріплення необхідності трактування на користь підприємця норм законодавства, які допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю);*

- *орієнтованості державного нагляду (контролю) на запобігання правопорушень у сфері господарської діяльності,*

- *недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності;*

- **розширення положень щодо консультативної підтримки суб'єктів** господарювання органами державного нагляду (контролю), в тому числі звільнення від відповідальності суб'єктів господарювання, якщо вони діяли відповідно до консультації органу державного нагляду (контролю).

Крім того, уточнено положення, що виключно за рішенням суду виробництво (виготовлення) або реалізація продукції, виконання робіт, надання послуг **можуть бути зупинені повністю або частково**. Раніше передбачалось тільки призупинення повністю, і навіть якщо можна було обмежитись зупинкою частини виробничого процесу, то контролюючому органу доводилось повністю зупиняти цей процес.

Передбачено, що планові заходи державного нагляду (контролю) в залежності від ступеня ризику здійснюються органами державного нагляду (контролю) щодо суб'єктів господарювання віднесених до **високого ступеня ризику** – не частіше одного разу **на 2 роки**, до **середнього** - не частіше одного разу **на 3 роки**, **незначного** - не частіше одного разу **на 5 роки**. Крім того, зменшено строк здійснення планового заходу з 15 до 10 днів.

Уточнено підстави для проведення позапланових заходів державного нагляду (контролю), зокрема на підставі доручення Прем'єр-Міністра України про перевірку суб'єктів господарювання у відповідній сфері у зв'язку з виявленими системними порушеннями та/або настання події, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя, здоров'я людини, захист навколишнього середовища та забезпечення безпеки держави.

Уточнено підстави, за якими суб'єкт господарювання має право не допустити посадових осіб органу державного нагляду (контролю) до проведення перевірки, **якщо органом державного нагляду (контролю) не було оприлюднено на власному офіційному веб-сайті уніфікованих форм акта**.

За повідомленням Державної регуляторної служби України <http://www.dkrp.gov.ua/>